

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- **yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahajärjestelmän muutoksista**

Perhevapaaudistuksen tavoitteena on ollut, että perhevapaat ja hoitovastuu jakautuvat perheissä tasaisesti molempien vanhempien kesken, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työelämässä vahvistuvat ja sukupuolten väliset palkkaerot pienenevät. Esitetty malli ei valitettavasti täytä näitä tavoitteita. Perhevapaaudistuksen tavoitteiden toteuttamiseksi tulisi perhevapaat kiintiöidä tasan molemmille vanhemmille.

Voimassa olevan järjestelmän mukaan perheet saavat päättää vanhempainrahan käytöstä. Kuitenkin käytännössä äidit ovat käyttäneet vanhempainrahan kokonaisuudessaan. Luonnoksessa esitetään mallia, jossa vanhemmilla on oikeus siirtää osa vapaakiintiöstään toiselle vanhemmalle. Siirtomahdollisuudesta johtuen jatkossakin äidit käyttävät enemmän perhevapaita ja hoitovastuu keskittyy äideille.

- **kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

-

- **kommentit vanhempainrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

-
- kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin

Laki varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin

Eesityksen mukaan oikeus samaan varhaiskasvatuspaikkaan säilyisi, vaikka lapsi on poissa varhaiskasvatuksesta sinä aikana, jona lapsen hoidosta maksetaan sairausvakuutuslain mukaista vanhempainrahaa, mikäli poissaolo kestää yhtäjaksoisesti enintään 13 viikkoa.

Lyhyet ja pidemmät poissaolot, joiden aikana lapsen paikalle ei voida ottaa uutta lasta, tulee kompensoida yksityisille varhaiskasvatuksen tuottajille täysimääräisesti. Kunnallisen varhaiskasvatuksen osalta lapsen poissaolosta aiheutuvat kustannukset tulevat verovaroista katetuiksi. Tämä tulee lisäämään kuntien varhaiskasvatuksen kustannuksia lain muutoksesta johtuen. Palvelun järjestämisvastuussa olevan kunnan tulee kohdella asiassa julkisia ja yksityisiä tuottajia yhdenvertaisesti. Varhaiskasvatuspaikan säilymisestä lapsen poissaolon aikana aiheutuvat kustannukset tulee korvata yksityisille varhaiskasvatuksen tuottajille täysimääräisesti ja tämä tulee kirjata lakiin tai lain perusteluihin.

Laki työsopimuslain ja laki merimiesten työsopimuslain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimuslakiin ja laki merimiesten työsopimuslakiin

Työsopimuslain 4 luku 1 §:

Vanhempainvapaajaksojen lukumäärä ja kumuloitumisen rajoittaminen:

Esityksen mukaan molemmilla vanhemmilla olisi oikeus jakaa vanhempainvapaa neljään jaksoon. Työntekijän subjektiivinen oikeus jakaa vapaa jopa neljään jaksoon aiheuttaa työnantajille hallinnollista taakkaa, lisäkustannuksia ja haasteita sijaisten rekrytoimisessa. Erityisen haastavaa tämä on aloilla, joilla on pulaa osaavasta työvoimasta ja joissa jokaiselle poissaololle riippumatta poissaolon kestosta tarvitaan sijainen. Jos sijaisuus on kovin lyhyt, on pätevän sijaisen löytäminen erityisen hankalaa. Mikäli perhevapaajakset olisi pidettävä pidempinä yhdenjaksoisina jaksoina, helpottaisi tämä sijaisten rekrytoimista ja parantaisi myös perhevapaan sijaisten asemaa.

Pidempien yhdenjaksoisten perhevapaiden pitäminen vastaisi paremmin perhevapaauudistuksen tavoitteita. Tämä helpottaisi myös perhevapaiden ja varhaiskasvatuksen yhteensovittamista sekä turvaisi laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista. Perhevapaiden jaksottamisesta työnantajille aiheutuvien lisäkustannusten ja haasteiden ja perheiden valinnanvapauden turvaamisen yhteensovittamiseksi kohtuullinen vanhempainvapaan jaksojen määrä olisi kolme jaksoa vanhempaa kohden siten, että sairausvakuutuslain mukaisen 18 päivän vanhempien yhtäaikaisen vanhempainvapaan voisi pitää enintään yhdessä jaksossa ja loput vanhempainvapaasta enintään kahdessa jaksossa, ellei työnantajan ja työntekijän kesken sovita useammasta jaksojen määrästä tai 12 arkipäivää lyhyemmästä jakson pituudesta.

Esityksen mukaan, vaikka työntekijällä on oikeus vanhempainrahaan myös toisen tai useamman lapsen perusteella, työntekijä voi saman kalenterivuoden aikana pitää kuitenkin enintään neljä jaksoa vanhempainvapaata. Jos jakso jatkuu kalenterivuoden päättymisen jälkeen, vapaan katsotaan kuuluvan sen kalenterivuoden kiintiöön, jonka aikana se on alkanut. Jaksojen kumuloitumisen rajoittaminen on tarpeellista. Kumuloitumista tulisi kuitenkin rajoittaa tiukemmin. Mahdollisuus pitää vapaata nykyistä useammassa jaksossa todennäköisesti lisäisi lyhyiden perhevapaajaksojen käyttöä. Tämä aiheuttaa lisäkustannuksia ja haasteita sijaisten rekrytoimisessa erityisesti aloilla, joilla on pula osaavasta työvoimasta. Kumuloitumista tulisikin rajoittaa siten, että työntekijällä olisi oikeus pitää vanhempainvapaata enintään kaksi vähintään 12 arkipäivän pituista jaksoa kalenterivuodessa, riippumatta vanhempainvapaaseen oikeuttavien lapsien määrästä.

Työsopimuslain 4 luku 7 b § Omaishoitovapaa:

Omaishoitovapaata koskevalla sääntelyllä on tärkeää täyttää direktiivin asettamat minimivelvoitteet, mutta ei luoda direktiivin edellytykset ylittävää kansallista lisäsääntelyä. Olemassa oleva sääntely pitää sisällään jo omaishoitovapaan piiriin luettavissa olevia poissaoloja kuten tilapäinen hoitovapaa ja poissaolo perheenjäsenen tai muun läheisen hoitamiseksi.

Ehdotuksen mukainen omaishoitovapaan henkilöpiiri ylittää osin direktiivin vähimmäisvaatimukset, mutta on tarkkarajainen ja selkeä. Henkilöiden piiri, jonka hoitamiseksi omaishoitovapaata on oikeus saada, tulisikin rajata lainsäädännöllä selkeästi.

Työnantajalla tulee olla mahdollisuus varmistua siitä, että lain asettamat edellytykset vapaan pitämiseksi täyttyvät. Vaikka vapaa on palkaton, aiheutuu äkillisestä ja jopa viisi päivää kestävästä vapaan pitämisestä työnantajalle lisäkustannuksia muun muassa sijaisen hankkimiseen liittyen ja poissaolon aiheuttaessa tarvetta ylityön teettämiseen. Esityksen mukaan työntekijällä olisi velvollisuus esittää työnantajan pyynnöstä luotettava selvitys poissaolonsa perusteesta. Käytännössä tämä voisi esityksen mukaan tarkoittaa työntekijän vapaamuotoista selitystä omaisen avun ja tuen tarpeesta.

Työelämän tasapainodirektiivin 24) johdanto-osan mukaan jäsenvaltiot voivat edellyttää omaishoitovapaatilanteissa etukäteen annettavaa lääkärintodistusta merkittävän hoivan tai tuen tarpeesta vakavan lääketieteellisen syyn vuoksi. Työnantajalla tulisi olla mahdollisuus pyytää työntekijää esittämään lääkärintodistus merkittävän hoivan tai tuen tarpeesta vakavan lääketieteellisen syyn vuoksi poissaolonsa perusteeksi omaishoitovapaatilanteissa. Tällä tavoin työnantaja voi varmistua siitä, että työntekijän poissaololle on asianmukainen peruste ja estää mahdollisia vapaan väärinkäyttötilanteita.

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin**

-

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin**

-

Vaikutusten arviointi

- **Taloudelliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

-

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

-

○ **Vaikutukset yrityksiin**

Esitetty työsopimuslain muutos mahdollisuudesta pitää vanhempainvapaa nykyistä useammassa jaksossa tulee todennäköisesti lisäämään perhevapaiden jakamista useampaan jaksoon ja lyhyehköjen jaksojen käyttöä. Tämä aiheuttaa työnantajille lisäkustannuksia sijaisen rekrytoinnista, perehdyttämisestä, tehtävien järjestelyistä sekä mahdollisesta ylityön teettämisestä. Sosiaali- ja terveystieteiden alalla sekä varhaiskasvatuksen alalla on haasteita työvoiman saatavuudessa. Lisäksi näiden alojen työtehtävissä tarvitaan poissaolevalle työntekijälle sijainen aina riippumatta poissaolon kestosta. Jos sijaisuus on kovin lyhyt, on pätevän sijaisen löytäminen erityisen hankalaa. Edellä mainittuja vaikutuksia yrityksiin liittyy myös uuden omaishoitovapaan käyttöön.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

● **Muut yhteiskunnalliset vaikutukset**

-

● **Vaikutukset lapsiin ja perheisiin**

-

● **Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon**

-

● **Vaikutukset yhdenvertaisuuteen**

-

○ **Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään**

-

● **Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvoinnille? Jos on, niin mikä?**

-

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

- kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan

-

Muut mahdolliset kommentit

-

Krans-Bredenber Maria
Hyvinvointiala HALI ry